

УДК 346.2 ; 347.72

М. Богущ, асп.

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ НА ОТРИМАННЯ ДИВІДЕНДІВ

В статті досліджується проблема реалізації корпоративних прав на прикладі однієї із правомочностей – отримання дивідендів. Аналізуються наявні проблеми та пропонуються механізми удосконалення чинного корпоративного законодавства щодо виплати дивідендів.

Ключові слова: акціонерне товариство, господарське товариство, корпорація, дивіденди, реалізація корпоративних прав.

В статье исследуется проблема реализации корпоративных прав на примере одной из правомочностей – получение дивидендов. Анализируются существующие проблемы и предлагаются механизмы усовершенствования действующего корпоративного законодательства касательно выплаты дивидендов.

Ключевые слова: акционерное общество, хозяйственное общество, корпорация, дивиденды, реализация корпоративных прав.

The article deals with the issues of corporate rights realization based on one of the core competencies, which is payment/receipt of dividends. It analyzes modern theoretical approaches and suggests the mechanisms for improving the present corporate law legislation as to the payment of dividends.

Key words: joint stock company business partnership, corporation, dividends, the implementation of corporate rights.

Основним приватним індивідуально-корпоративним інтересом та метою інвестування коштів в акції/частку в статутному капіталі корпорації є отримання дивідендів. Комерційний успіх та прибуткова діяльність корпорації не є гарантією отримання частини її прибутку власниками корпоративних прав, що є підставою для виникнення корпоративних конфліктів між корпорацією та акціонерами/учасниками щодо реалізації останніми права на отримання дивідендів.

Метою даної статті є з'ясування правового механізму реалізації корпоративних прав на прикладі правомочності на отримання дивідендів та ступеня його адекватності сучасному стану корпоративних відносин. Для досягнення цієї мети **поставлені наступні завдання:** дослідити правове регулювання правовідносин у сфері дивідендної політики та запропонувати можливі шляхи удосконалення механізму реалізації права на отримання дивідендів.

Актуальність теми дослідження зумовлена відсутністю належного правового регулювання механізму виплати дивідендів учасникам корпорації, і як наслідок, реальних гарантій отримання прибутку від здійсненої інвестиції. Дослідження в даній статті обмежимо організаційно-правовою формою господарського товариства – об'єднання капіталів, які узагальнено назвемо "корпораціями" [1].

Правовий інститут дивідендів в корпоративному праві не є новим, існує чимало наукових досліджень з даної проблематики. Зокрема, серед провідних науковців, що займалися дослідженням проблеми реалізації права на отримання дивідендів є: О.М. Вінник, О.А. Воловик, Н.С. Глузь, Т.В. Кашаніна, О.В. Кібенко, В.М. Кравчук, В.В. Луць, В.К. Мамутов, І.В.Спасио-Фатєєва, О.В. Щербина, В.С. Щербина, О.С. Янкова та інші.

З огляду на неможливість аналізу всіх теоретичних доробок в даній статті, проаналізуємо лише деякі із них.

Зокрема, О.В. Щербина приділила окрему увагу аналізу правової природи оголошених дивідендів в акціонерному товаристві, запропонувала нормативно закріпити обов'язок акціонерного товариства щодо виплати дивідендів виключно в грошовій формі та необхідність встановлення заборон і обмежень у виплаті дивідендів в певних випадках [2, с. 57-62].

О.С. Янкова досліджувала проблему розширення необхідності державного регулювання порядку розподілу прибутку між учасниками господарського товариства шляхом посилення централізованого регулювання на протигагу локальному, обґрунтувала необхідність закріплення обов'язку господарського товариства, за наявності чистого річного прибутку, спрямовувати останній на виплату дивідендів та обмежити повноваження

загальних зборів самостійно визначити розмір виплачуваних дивідендів [3, с.77-80].

Незважаючи на наявність вищевказаних наукових розробок з питань виплати дивідендів, дана проблема не втрачає своєї актуальності з огляду на прийняття нового Закону України "Про акціонерні товариства" [4] (далі по тексту – "ЗУ "Про АТ") від 17 вересня 2008 року № 514-VI, в якому ст.ст. 30 та 31 присвячені поверхневому регулюванню порядку виплати дивідендів, в які законодавець вже встиг неодноразово внести зміни. З огляду на зміни в чинному законодавстві щодо правового регулювання відносин щодо виплати дивідендів, потребують зміни і сучасні наукові підходи стосовно даної проблематики.

Аналізуючи чинне законодавство з питань виплати дивідендів, варто звернути увагу на недосконалість законодавчої техніки, яка проявляється у нормативному визначенні поняття "дивіденд", що в свою чергу зумовлює проблему визначення бази нарахування дивідендів.

Положення чинних нормативно-правових актів з даного питання є доволі неоднозначним. Наприклад, згідно з п. 14.1.19 ст. 14 Податкового кодексу України (далі по тексту – "ПК України") [5], абз.2 ч. 1 ст. 88 Господарського кодексу України (далі по тексту – "ГК України") [6], абз.2 ч.1 ст. 116 Цивільного кодексу України (далі по тексту – "ЦК України") [7] базою для виплати дивідендів є прибуток, проте відсутнє уточнення на вид останнього: чи то чистий прибуток, чи, можливо, нерозподілений. В той же час, в Листі Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 09 березня 2011 року №2391 [8] дивіденд визначається як частина лише чистого прибутку АТ, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу. В Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 15 "Дохід" в п.4 також "дивіденд" визначається як частина лише чистого прибутку [9]. В свою чергу, абз. 1,2 ч. 2 ст. 30 ЗУ "Про АТ" базою нарахування та виплати дивідендів визначає чистий прибуток звітного року та/або нерозподілений прибуток.

В корпорації нерідко виникають ситуації, коли за результатами звітного року відсутній чистий прибуток, чи навіть мають місце збитки з огляду на ризиковий характер господарської діяльності, проте наявний нерозподілений прибуток минулих років. До прийняття ЗУ "Про АТ" законодавство не передбачало можливості спрямовувати нерозподілений прибуток на виплату дивідендів. Таким чином, вперше на рівні законодавства була нормативно закріплена можливість для акціонерних товариств виплачувати дивіденди за рахунок нерозподіленого прибутку минулих років. Заслуговує на увагу

те, що дивіденди можуть виплачуватися: 1) лише з чистого прибутку звітного року; 2) лише з нерозподіленого прибутку минулих років; 3) комбінованим способом: як за рахунок чистого прибутку, так і за рахунок нерозподіленого прибутку. Такі зміни в законодавстві є додатковим механізмом захисту прав та інтересів учасників/акціонерів на отримання прибутку.

З огляду на вищевикладене, пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 30 ЗУ "Про АТ" і викласти останню в наступній редакції: "Дивіденд – це частина чистого прибутку *та/або нерозподіленого прибутку* акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу". Аналогічну норму доцільно закріпити і в ЗУ "Про ГТ" щодо інших організаційно-правових форм корпорацій.

Однією із нагальних проблем в чинному законодавстві є відсутність нормативно закріпленого обов'язку корпорації щодо нарахування дивідендів.

В даному контексті доречним є міркування Алексєєва С.С., що право, яке не забезпечене обов'язками та обов'язки, що не підкріплені правом вимоги, перетворюються в юридичний нуль [10, с. 85-89]. Непоодинокими є випадки, коли корпорація за результатами звітного року має значний чистий прибуток/нерозподілений прибуток за минулі роки, проте спрямовує останній на збільшення основних фондів, виробничих потужностей, підвищення заробітної плати працівників, розвиток виробництва, а не на виплату дивідендів. Саме на цьому прикладі яскраво проявляється конкуренція загального корпоративного та індивідуального інтересу. На думку автора, недоречно вести мову про перевагу одних інтересів над іншими, а необхідно на законодавчому рівні забезпечити баланс між останніми. Одним із таких механізмів, що допоміг би досягти вищевказаного балансу є закріплення обов'язку корпорації спрямовувати частину доходу на виплату дивідендів.

Такий обов'язок опосередковано закріплений лише стосовно виплат дивідендів на привілейовані акції. Так, у відповідності до абз.2 ч.2 ст.30 ЗУ "Про АТ", виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку відповідно до статуту акціонерного товариства у строк, що не перевищує шість місяців після закінчення звітного року. Логічно, що рано чи пізно звітний рік закінчується, отже перед корпорацією постане обов'язок виплатити дивіденди *лише* на привілейовані акції. Чому законодавець не передбачив аналогічної норми щодо власників простих акцій? Питання залишається риторичним та ще більш цікавим з огляду на те, що така норма існувала в ЗУ "Про АТ" в ч. 2 ст.30, проте остання була викладена в новій (чинній) редакції на підставі Закону України № 2994-VI (2994-17) від 03.02.2011 "Про внесення змін до Закону України "Про акціонерні товариства" щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств" [11]. Фактично, "удосконаливши" таким чином ч. 2 ст. 30 ЗУ "Про АТ", законодавець здійснив крок назад, поставивши під загрозу права та інтереси власників простих акцій на отримання дивідендів. І, нарешті, абз. 3 ч. 7 ст.6 ЗУ "Про цінні папери та фондовий ринок" [12] закріпив, що надання будь-яких гарантій щодо отримання доходу (дивідендів) за простими акціями забороняється, тим самим нівелювавши повністю будь-які гарантії щодо отримання дивідендів акціонерами-власниками простих акцій.

З огляду на вищевикладене, маємо наступну ситуацію: право на отримання дивідендів закріплене на рівні закону, проте гарантії щодо отримання останніх не те, що не закріплені чи поверхнево врегульовані, а просто заборонені. Така ситуація видається дійсно абсурдною,

адже право не може існувати без гарантій реалізації останнього, інакше таке право перетворюється у звичайну декларацію.

Гарантії щодо виплати дивідендів, за наявності прибутку корпорації, повинні існувати для всіх власників корпоративних прав, незалежно від типу акцій, розміру частки в статутному капіталі тощо. Обов'язок корпорації щодо нарахування дивідендів повинен стати однією із таких гарантій. Лише за умови відсутності прибутку корпорації, виплати дивідендів на прості акції/частку не повинні здійснюватися. В свою чергу, у випадку лише відсутності (а не недостатності коштів, як це вказано у абз. 3 ч. 2 ст. 30 ЗУ "Про АТ") чистого/нерозподіленого прибутку, виплата дивідендів за *привілейованими акціями* повинна забезпечуватися за рахунок коштів резервного фонду/капіталу або спеціального фонду для виплати дивідендів, що повинно бути *додатковою* гарантією отримання доходу від здійсненої інвестиції саме для акціонерів-власників привілейованих акцій.

Як зазначив Могилевський С.Д., право на отримання дивідендів є безумовним правом [13, с. 79]. В свою чергу, на думку Лаптева В.В., право на отримання дивідендів є умовним, оскільки виникає за умови отримання товариством прибутку та оголошення про виплату дивідендів [14, с. 67-68]. З вищевказаними точками зору можна погодитися частково, оскільки право на отримання дивідендів за привілейованими акціями є безумовним, незалежним від будь-яких юридичних фактів. В свою чергу, право на отримання дивідендів за простими акціями та на частку в статутному капіталі є умовним, тобто таким, що залежить від факту наявності/відсутності прибутку корпорації.

Окрім чітко зафіксованого обов'язку корпорації щодо виплати дивідендів, необхідно передбачити хоча б мінімальний розмір останніх, що було б додатковою гарантією захисту прав та законних інтересів власників корпоративних прав. Наприклад, у Швейцарії на виплату дивідендів спрямовується не менше 5 % від річного чистого доходу [15, с. 677]. Доцільно було б на законодавчому рівні закріпити аналогічну норму, в той же час надати можливість в статуті корпорації передбачити і значно більший розмір відсотку.

В чинному законодавстві відсутні будь-які наслідки, у випадку порушення корпорацією свого обов'язку щодо виплати дивідендів. У зв'язку з цим, доречною є пропозиція О.Щербини нараховувати на прострочену суму оголошених, але не виплачених дивідендів три відсотки річних з урахуванням встановленого індексу інфляції, а також право акціонера на звернення з позовом до суду [16, с. 133-134]. Водночас, даний механізм лише певною мірою сприяє захисту інтересів акціонерів, оскільки нарахування 3% річних та інфляційних збитків не сприятиме поновленню порушеного права, а право на звернення до суду з позовом до корпорації щодо стягнення оголошених дивідендів не потребує спеціального закріплення, оскільки гарантується ч.1 ст. 55 Конституції України [17].

Доцільно передбачити чіткий строк, після закінчення якого власник корпоративних прав позбавляється права на отримання нарахованих дивідендів. Насамперед, Щербина О. пропонує загальний термін позовної давності, після закінчення якого акціонер втрачає право на не отримані вчасно дивіденди [2, с.61]. Таким чином, власники корпоративних прав матимуть реальну можливість звертатися до суду з позовами щодо захисту своїх корпоративних прав на отримання дивідендів, підставою якого буде норма закону і, як наслідок порушене право, а не "потенційно" порушені інтереси. Дійсно, така пропозиція є слушною. На розвиток вищевказаної точки зору доцільно також закріпити, що статутом

корпорації може передбачатися і більш тривалий строк позовної давності, надаючи тим самим можливість на локальному рівні закріпити додаткову гарантію захисту прав акціонера/учасника корпорації.

З огляду на зарубіжний досвід, зокрема Російської Федерації, на законодавчому рівні обмежується максимальний термін, протягом якого власник корпоративних прав має право звертатися до суду. Так, в ч. 4 ст. 42 Федерального Закону "Про акціонерні товариства" передбачено, що "зазначений термін не може перевищувати п'ять років з дня закінчення строку виплати дивідендів". Доцільно закріпити аналогічну норму і в чинному корпоративному законодавстві, оскільки надаючи додаткові гарантії щодо реалізації правомочності на отримання дивідендів, водночас необхідно передбачити механізми запобігання зловживанню своїми можливостями. В свою чергу, дана норма буде забезпечувати певний баланс між індивідуальним корпоративним та загально-корпоративними інтересами та сприятиме захисту корпоративних прав та інтересів всіх учасників корпоративних відносин.

Доволі проблемним є питання щодо періодичності виплати дивідендів. Для виплат дивідендів на привілейовані акції цей період становить рік (абз.2 ч.2 ст.30 ЗУ "Про АТ"), що по суті означає заборону виплачувати дивіденди за інші періоди. Стосовно виплат за простими акціями/частками в СК в ТОВ/ТДВ, то нормативно цей строк не визначений зовсім.

Відмінностей між періодичністю виплати дивідендів на акції з огляду на їх тип існувати не повинно, оскільки порушується принцип рівності акціонерів/учасників. Звітний період, за який можуть виплачуватися дивіденди, автор пропонує встановити наступний: рік, дев'ять місяців, півроку, квартал. Відповідно, на локальному рівні учасники корпорації матимуть можливість обрати один із запропонованих вище періодів. При виборі конкретного періоду виплати дивідендів необхідно враховувати кількісний склад учасників корпорації, що зумовлює певні труднощі у скликанні загальних зборів. Водночас, за наслідками проміжних періодів не затверджується звіт за результатами фінансово-господарської діяльності, що є виключною компетенцією загальних зборів, а також відсутні механізми перевірки достовірності такої звітності з урахуванням інтересів акціонерів/учасників і самої корпорації. З метою захисту інтересів товариства, аби не розподілявся фіктивний прибуток, що в результаті призводить чи може призвести до фактичної неплатоспроможності товариства, варто застосувати механізм проміжних виплат дивідендів лише до нерозподіленого прибутку попередніх років.

На думку автора, законодавчо встановлений шестимісячний строк для виплати дивідендів є занадто довгим та необґрунтованим, оскільки інфляційні процеси можуть призводити до "знецінення" нарахованих дивідендів, як наслідок, зменшення їх суми. Нарховані дивіденди виплачуються шляхом перерахунку на розрахункові рахунки власників корпоративних прав або шляхом зняття готівки через касу корпорації. Тобто, процес виплати дивідендів фактично займає декілька банківських днів, тому пропонується обмежити строк виплати дивідендів до двох місяців, після прийняття рішення про їх виплату.

З огляду на вищевикладене, видається доцільним встановити обов'язок корпорації приймати рішення про виплату дивідендів протягом двох місяців, після закінчення звітного періоду та виплачувати останні у строк, не пізніше двох місяців з дня прийняття рішення про виплату дивідендів, встановленого статутом, але не рідше одного разу на рік. Аналогічний порядок щодо

періодичності та строку виплати дивідендів необхідно передбачити стосовно інших організаційно-правових форм корпорацій: ТОВ/ТДВ.

Автором підтримується точка зору О. Янкової щодо необхідності обмежити право загальних зборів корпорації щодо самостійного прийняття рішення про нарахування та виплату дивідендів [3, с. 79-80]. Згідно з чинним законодавством (п.15 ч.2 ст.33 ЗУ "Про АТ"), до виключної компетенції загальних зборів корпорації належить прийняття рішення про виплату дивідендів та їх розмір. А.Блюмгардт [18, с. 50] розцінює вище вказану норму як гарантію захисту прав акціонерів на отримання частини прибутку. Тобто, законодавчо закріплене необмежене право загальних зборів корпорації самостійно приймати рішення щодо розміру дивідендів, які підлягають виплаті. У деяких країнах, наприклад, США, Німеччині, Великобританії, власники корпоративних прав не можуть змінювати розмір дивідендів, що запропонований радою директорів (наглядовою радою). З огляду на повноваження наглядової ради, її склад, до якого входять професіонали, комітети, що опікуються фінансовими питаннями, то доцільно ввірити питання визначення розміру дивідендів, що підлягають виплаті саме цьому органу.

З огляду на існування в корпорації різноманітних груп інтересів, доцільним є обмеження права загальних зборів корпорації приймати рішення щодо виплати дивідендів. Одним із механізмів, що допоміг би досягти вищевказане, є закріплення заборони загальним збором приймати рішення про виплату дивідендів у більшому розмірі, ніж запропонований наглядовою радою. У випадку відсутності в корпорації наглядової ради – у більшому розмірі, ніж це запропоновано виконавчим органом корпорації.

Такий механізм "стримання і противаг" між органами корпорації сприятиме попередженню корпоративних конфліктів та забезпеченню балансу інтересів різних груп учасників корпорації. У випадку неможливості скликати загальні збори корпорації або відсутності кворуму для прийняття рішення про виплату дивідендів у встановлений строк, пропонується передбачити можливість прийняття рішення про виплату дивідендів іншими органами корпорації: наглядовою радою або правлінням, у разі відсутності наглядової ради.

Підсумувавши вищевикладене, можна зробити наступні висновки. З метою удосконалення правового механізму реалізації корпоративних прав на отримання дивідендів необхідно, *по-перше*, закріпити на рівні закону розмір обов'язкової частини прибутку, що підлягає розподілу між акціонерами/учасниками; *по-друге*, закріпити можливість обрання корпорацією періодичності виплати дивідендів; *по-третє*, обмежити право загальних зборів на визначення розміру дивідендів, *по-четверте*, обмежити строк позовної давності для звернення з позовом учасників/акціонерів корпорації про стягнення невиплачених дивідендів до п'яти років; *по-п'яте*, встановити обов'язок корпорації приймати рішення про виплату дивідендів протягом двох місяців, після закінчення звітного періоду та виплачувати останні у строк, не пізніше двох місяців з дня прийняття рішення про виплату дивідендів, встановленого статутом, але не рідше одного разу на рік. Проблеми, проаналізовані в даній статті не є вичерпними та потребують подальшого глибинного аналізу.

Список використаної літератури. 1. До господарських товариств об'єднань капіталів належить товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю та акціонерне товариство. 2. Щербина О.В. Проблеми реалізації права акціонера на отримання дивідендів / О.В. Щербина // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. Вип.37. – Київ, 2000. – С. 57-62. 3. Янкова Е. Проблемы регулирования порядка выплаты

части прибули корпоративним інвесторам / Е. Янкова // Підприємство, господарство і право. – 2008. – № 3. – Ст. 77-80. 4. Закон України від 17 вересня 2008 року "Про акціонерні товариства" // Офіційний вісник України. – 2008. – № 81. – Ст. 7. 5. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Т. 1. – Ст. 9. 6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 7. 8. Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 09 березня 2011 року №2391. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/state-committee/1774-2391.html>. 9. Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290 "Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку" // Офіційний вісник України. – 1999. – № 50. – Ст. 442. 10. Алексеев С.С. Общая теория прав: В 2 т. – М., 1982. – Т. II – С. 85-89. 11. Закон України від 03.02.2011 № 2994-VI "Про внесення змін до Закону України "Про акціонерні товариства"

щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств" // Офіційний вісник України. – 2011. – №16. – Ст. 27. 12. Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV "Про цінні папери та фондовий ринок" // Офіційний вісник України. – 2006. – № 13. – Ст. 61. 13. Могилевский С.Д. Акционерные общества. "Серия "Коммерческие организации: комментарий, практика, нормативные акты" / С.Д. Могилевский. – М., 1998. – С. 79. 14. Лаптев В.В. Акционерное право / В.В. Лаптев. – М.: Юридическая фирма "Контакт"; ИНФРА-М, 1999. – с. 254. 15. Агеев А.К. Акционерное законодательство Швейцарии: постатейный комментарий / А.К. Агеев. – М., 2005. 16. Щербина О.В. Правовое становище акціонерів за законодавством України: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2000. – 223 с. 17. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 18. Блюмгардт А. Модели корпоративного управления / А. Блюмгардт – К., 2002. – С. 50.

Надійшла до редколегії 13.12.12

К. Берднікова, асп.

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Досліджуються питання стосовно перспектив запровадження модельного закону Співдружності Незалежних Держав "Про антикорупційний моніторинг", особливості його імплементації для створення ефективного функціонування системи протидії корупції в Україні.

Ключові слова: антикорупційний моніторинг, запобігання і протидія корупції, корупція, антикорупційна політика.

Исследуются вопросы перспектив применения модельного закона Содружества Независимых Государств "Об антикоррупционном мониторинге", особенности его имплементации с целью создания эффективного функционирования системы противодействия коррупции в Украине.

Ключевые слова: антикоррупционный мониторинг, предотвращение и противодействие коррупции, коррупция, антикоррупционная политика.

The issues concerning prospects of application of CIS model law on Anti-corruption monitoring and peculiarities of its implementation for the purpose of development of efficacious system fight against corruption in Ukraine are envisaged in this article.

Key words: anti-corruption monitoring, prevention and management of corruption, corruption, anti-corruption policy.

Однією з перешкод на шляху розвитку країни та серйозною загрозою ефективності проведення національної політики є корупція. За даними впливової дослідницької організації Global Financial Integrity, світ щороку втрачає 1 трильйон доларів через незаконні фінансові транзакції. На кожен долар офіційної фінансової допомоги, яку отримують країни, що розвиваються, на цілі розвитку, припадає 10 доларів втрат через корупцію та інші злочини [1].

Збільшення масштабів корупційних проявів у всіх сферах життя держави і суспільства та відсутність уніфікованих комплексних нормативно закріплених механізмів діяльності по подоланню корупції, обумовили виникнення нового етапу міжнародної взаємодії, що проявився у розробці модельного законодавства щодо проведення антикорупційного моніторингу з метою доповнення діючої системи внутрішньодержавної антикорупційної політики.

Проект модельного закону "Про антикорупційний моніторинг" розроблений відповідно до Міждержавної програми спільних заходів по боротьбі зі злочинністю на 2011-2013 роки та Перспективного плану модельної законотворчості Співдружності Незалежних Держав на 2011-2015 роки, які є актами рекомендаційного характеру, створеними з метою зближення правового регулювання конкретних видів суспільних відносин у державах Співдружності [2].

На даний момент в Україні наявна лише одна стаття 15 Закону України "Про засади запобігання та протидію корупції", положенням якої встановлено обов'язкове проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів [3]. В Указі Президента України "Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки" визначено що умовою успішної реалізації Національної антикорупційної стратегії є розроблення і впровадження системи моніторингу і оцінки [4]. Повноваження стосовно виконання цієї норми покладаються на Національний антикорупційний комітет [5].

В свою чергу, СНД рекомендує застосовувати цілісний комплекс антикорупційних експертиз, що буде мати масштабний характер. Така глибока і всеохоплююча експертиза дасть змогу не тільки запобігати прийняттю потенційних корупційо-генних норм, а й здійснювати виправлення вже існуючих помилок і прогалин.

Деякі аспекти застосування положень міжнародних актів у внутрішньодержавному законодавстві щодо здійснення антикорупційного моніторингу містяться в дослідженнях Л.А. Аркуші, Л.П. Богдпнова, В.Т. Білоуса, М.Г. Вербеньського, І.П. Голосніченка, О.О. Дудорова, В.В. Дурдинця, А.П. Закалюка, В.О. Завгороднього, П.О. Кабанова, М.І. Камлика, С.В. Ківалова, В.К. Колпакова, О.М. Литвака, М.І. Мельника, М.О. Потєбенька, А.І. Редьки, В.В. Сташиса, С.Г. Стеценка, О.В. Терещука, М.І. Хавронюка.

У чинному антикорупційному законодавстві, а саме в Законі України "Про засади запобігання і протидії корупції" відсутня пряма дефініція що визначає термін "антикорупційний моніторинг", але опосередковано у статті 15 встановлено один з елементів її проведення – антикорупційна експертиза [4]. На нашу думку, дана норма може стати початковим елементом для запровадження цілісного комплексу окремих заходів, які здатні вплинути на рівень корупції в Україні. Хоча, варто також погодитись з думкою Кабанова П.А. щодо необхідності обов'язкової розробки та апробації єдиних затверджених правил і методик і технологій здійснення антикорупційного моніторингу [6].

У міжнародному середовищі вже давно йде дискусія про необхідність запровадження антикорупційного моніторингу у країнах з високим рівнем корупції, однією з таких країн є Україна, що за рейтингом міжнародної організації Transparency International і за умовним загальносвітовим ранжуванням займає 152 місце з 183 охоплених дослідженням країн [7].

Україна приймає активну участь у міжнародних організаціях, ратифікує і застосовує положення міжнарод-

